

Ajshil: Vklenjeni Prometej. Kondor 203. L.A I 1736/203

- atiška tragedija izšla iz verskih obredov, običajno v čast boga Dioniza – bog plodnosti, vegetacije, bujnosti, izobilja, moške moči, razbrzdzanosti, ki vodi svoje spremljevalke bakhantke ali menade na orgiastične plesne ali pa zalezuje gozdne nimfe
- menade se oblačijo v lisičje krzno, tetovirajo si znamenja košute, na glavo si dajejo bikove rogove, v gorah plešejo orgiastične plesne – divji kriki, petje, ples, uživanje surovega mesa, slačenje, obglavljanje nepovabljenih
- Dioniz ima tirzoz – palico, ovito z bršljanom in vinsko trto, na vrhu pa je borov storž
- moški spremljevalci so sátiri – človeška bitja s konjskimi uhlji in repom, z močno poudarjenim spolnim udom
- začela se je iz improvizacij
- Ajshil je povečal število igralcev na dva, zmanjšal vlogo zbora, težišče prenesel na govorne partije
- Sofokles je uvedel še tretjega igralca in scensko slikarstvo
- izšla iz satirske pesnitve, zato je imela dolgo časa šaljivi ton, plesni značaj
- 534 pr. Téspis prvič javno uprizoril tragedijo, v kateri je poleg zbora nastopal tudi igralec
- tragedije uprizarjali ob praznikih – cel teden
- vsak pesnik se je predstavil s tetralogijo = 3 tr + 1 satirska igra
- orkestra – okroglo plesišče, s treh strani obdano s prostorom za gledalce = theatron
- skene – lesena zgradba ob orkestri, igralci uporabljali kot garderobo
- parodos - dva dohoda, po katerih je zbor prišel na orkestro
- igrali samo moški, nosili maske, da bi lahko doživeli ekstazo = stopiti iz sebe
- prve kostume uvedel Ajshil, tudi koturn – nekakšen škorenj, ki je kasneje prerasel v prave hodulje, da so bili igralci bolj vidni
- Ajshil napisal 90 dram, ohranjenih le 7 (*Sedmerica proti Tebam, Oresteja, Peržani, Vklenjeni Prometej*)
- **Oresteja** – edina v celoti ohranjena:
  - o *Agamemnon* – se vrne s trojanske vojne, njegova žena medtem razmerje z Ag' bratrancem Ajgistom, ubijeta Ag in kot tirana zavladata mikenski deželi
  - o *Daritev na grobu* – Orest se skrivaj vrne iz izgnanstva, da bi maščeval očetovo smrt, s pomočjo sestre Elektre ubije mater in njenega ljubimca, Erinije, maščevalke krvnih zločinov, ga začno zasledovati in preganjati
  - o *Evmenide* – Orest se v svojih blodnjah zateče v Apolonovo svetišče v Delfih, dabi našel mir pred Erinijami, krvno sodišče na Aeropagu ga oprosti krivde, Erinije se spremenijo v Evmenide, boginje blagoslova in plodnosti
- Vklenjeni Prometej
- odpor do tiranije
- Zevs – predstavnik "nove" oblasti, tiran, ki ne pozna drugega kot svojo voljo; njegova oblast še ni utrjena, zato je krut in brezobziren
- izvrševalca njegove oblasti sta birača Moč in Sila, ki posebljata fizično nasilje
- Prometej je posebljen razumnostjo
- vzrok spora je v njunem različnem odnosu do ljudi: Zevs hoče, da ljudje živijo še naprej v bedi, zaostalosti, hoče jih uničiti in ustvariti novo generacijo, poslušno njegovi oblasti; Pr se temu upre, reši ljudi pred kolektivno katastrofo

- podari jim luč ognja, postane U vsega znanja in veščin; Zevs ga zato kaznuje, ukaže ga prikovati na osamljeno pečino vrh Kavkaza, kamor prihaja vsak drugi dan Zevsov orel in mu izključe drobotnje, kar ga je zraslo prejšnji dan, toda Pr ne zlomi niti kazni niti napoved še hujših muk
- Pr ima pogum, njegovo skrivno orožje je njegovo znanje, pozna stvari, ki jih Zevs ne pozna in ravno zaradi te nevednosti utegne Zevs nekoč izgubiti svoj vladarski prestol
- nastopajo še trije bogovi, vdani Z' podložniki: Hefajst – bog ognja in kovaške umetnosti: s srcem je na strani Pr, iz strahu pa se je postavil na Z' stran
- Okeanos – nekdanji Pr' sobojevnik je zdaj oportunist
- Hermes – popolnoma predan novemu režimu, fanatik
- edino človeško bitje v drami, v kateri nastopajo sicer sami bogovi, je Io, žrtev Z' pohotnosti in Herine maščevalnosti: spremenjena je v rogato govedo in mora napol blazna bloditi iz kraja v kraj
- predstavlja nasprotje med Zevsom in Pr: Pr budi v ljudeh to, kar je v njih plemenitega in dostojanstvenega, Z išče v njih samo tisto, kar je nagonsko in jih ponižuje na stopnjo živali
- Z je krivičen in nasilen oblastnik, zemljani so slepa igrača njegovih strasti
- trilogijo sestavljata še Osvobojeni Prometej in Prometej – nosilec ognja; ideja: svetovna revolucija v pozitivnem smislu, ideja razvoja, ki vodi iz prvotnega kaosa k moralni popolnosti in pravičnosti